

Գր. Կուսաստանի տղի աշխատութիւնը կրնայ օգտակար կերպով եռասույն ապագայ կանաւարը բառարանի մը կազմել թեանք. բայց առ այժմ չուն կարեւոր է միայն նոյն հեղինակին հեղինակները կարգաւ հասարակ:

Յուշ, 1908 Մտպտ. 14: Զ. Բ. ԱՃԱՌԻԱՆ

ԹՈՐՈՒՆԱՆ Զ. Իպրտի գիրքը ըստի ընթերցումները քաղաքացուական եւ մոն պատկերներով զարդարուած: Նախակրթարաններու նախա, տարրական ընթացք.

Բ. ԳԱՐԻ:

Արքեւ Դասագրքի Ա. սարույն վայր խոսած ուսանելի (տես 1903 Յունիս Էջ 191) յանձնարարած է մասնաձեռք ըրած էրքեւ անոր բարեմասնութիւնները. նման առաւելութեանք ստուանք դասագրքին Բ. սարույն մեր բաղձանքը համեմայն յոյս տեսնելով: մեզ պատճառած օբրահայեցութիւն կարծիք աւելցրել է յիշատակելն: Միտայ կը մնայ որ Մեծ. Հեղինակն ուղղութիւնը բերածն իջլուէ: ընտիր դասագրքոց սեւըրանք քանի մ'արասուոր աւարտութեանք (գեթ յաւաւարանին մէլ սխուաններուն) կրտառք չլլայուն վկայութիւն տանք: Իրովհետեւ դասագրքերը բերանած էին բարձրագոյն քաղցրաց յառաջողակ ստղկիրտաք: հասա սոսկ "Նախակրթարաններու...", դեռաստի մանկանք համար, որոնք դիտարոք սխույնք են: մանկավարժական ուսիր սկզբնաւոր արտան ծանթթութեանք կըրթութեանք եւն հետ բարդապատկերները. եւ այն պարզ եւ երեք դիւրեղներէլ սնով: Եւ այն է Գ. Զ. Փարսեանին իւրովանն հարաւոր շնորքով, այս դասագրքերն հրատարակելուն գովելի դիտարութիւնը: Մեր կողմանէ յանձնելի դիտարութիւնն է, նախորդի մէլ ըսուաններէն քաս՝ քաւարու հըլլանքան, կիրաւութեանք եւ նշանակութեանք ընտարութիւն, աղէք բարգութիւններէ ըստ կարի իրտուս: Եւ լեզուին պարզութեան հետ քըլ մ'աւելի ոսկի սնուանութիւն: Այս յատկութիւններով պճուած կը բաշէձար տեսնել երկուստ մանկանք դասազուց յալըրդ հասարկերն այլ:

* Ա. Ա.

Առողջապահիկ թերթ.

Դր. Ա. Կահան Երծրուծիկ խնկարութեամբ սկսաւ հրատարակել "Առողջապահիկը" Ընկուս. Լեռն, միայն երկուս անգամ էրեւը քաղցնըլը խոստանալ: Առաջին անգամ չէ որ այսօրեանիկ թերթը մը կը հրատարակուի մեր մէլ:

"Առողջապահիկ" թերթիկին բովանդակութիւնն այս ե. Մեր յպատակը վերահարգով Դր. Ա. Կահան Երծրուծիկ էր թերթիկն նպատակն ու ուղղութիւնը կը պարզէ: Բովանդակութեանք այն թերթը ունէր "Առողջապահիկ թերթիկ" վերնագրին տակ քանի մը խոսքով կողմնակի: Սար կը յալըրքէ բժ. Բուզուպիտիկի ի՞նչ պէտք է պահանջել "Առողջապահիկ" թերթիկը. եւ բժշկայ. Կուսաստանիկ Առողջապահական թերթիկ անըրտածնունդով յարուանները: Բնայց ինչ քան բուն բովանդակութիւնները, որոնցմէ Օղդն եւ լուսայ առողջապահիկ ղնքը յարուանք քրքն է հանքանանթով Դր. Յարաւարանին: Դր. Փայտանանին յարուանի վայր, որ Յրտառուութիւնն են արեւիկ ստրուգրտան Կարմիր լուսն, կ'արած դիտարութեանք լեռնը. Դր. Փայտանանին կը քրք. "Մեր մարտիկ մէլ դըլութիւնն ունին միշտ հայտնակ յատկութիւնն անեղք սկիւրներ, որոնք առեւանուում են ուսուի քըլընը (leucocytes), որոնք մեր կեանքը պահպանաներ են, որոնք դիւրեղ-քեթիկ անգործ հսկում են մեր կեանքի գանձերն առով: եւ երբ որ օտար-Յնաստք միկրուպներ աշխատում են ներս մտնել այդ գանձերն, ուսուի բըլընը արթնակում են նրանք վայրց" (Էջ 19): Սակայն մեքը դիտար, որ արեւան հաստատուն մասը կայունում է կարմիր քեթուկիկներ (erythrocytes) եւ քերմակ քեթուկիկներ (leucocytes), միջնայն օւսուի քեթուկիկներ ըսուանները թէ եւ սպիտակ բըլըններուն սերունդն են, բայց

անեն սպիտակ բըլըն ուսուի բըլըն չէ համարուիր: Ուստի լուսուցուցեաներուն շըլլար ուսուի բըլըն բանը, այլ պետք է սպիտակ բըլըն բանը: Բ. Գարսեւիկեանին "Ստատիստիկ առողջապահութեանք" յարուանին մէլ կայ նաեւ պարզեր ընտարներին եւ անոր քրքե գտնուող գործարանք, սակայն չէ հասկցուիր թէ ի՞նչ քանի համար պատկերին վայր 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

"Բաները զգալանութեան եւ արդուսով. Ա. Յիրք, Ս. Պետրոսով, 1903:

Այս ընդարձակածուայ կիսամյակը հանդէսը ուսուսնական թերթը մը է, բայց ինչ այս առաջին հատորէն ինչ կ'իմացնէ, թէ իրենք իրենք "Փոքրագրական" թերթը անուրջ սեպհակնուող շատ մը լրագրիկներէն ունին ժողովրդական կըլուելու արժանաւոր է: Մինք նոյն, Առջինիկ (թերթիկն իմքապատկան) կը մայթենք: որ տարւէ տարի "Բաները" յառաջողակ, ընթանալով միշտ ինչ քանի քեթուկիկ քրքերին համեմատ եւ ընելով այն բարձրագրութիւնները, զորոնք ծանախել, պարտաւոր. . . կը պահանջեն:

Գրքին թէ տըղով եւ թէ քեթուկիկեանք առաջին յարուանք քրքն է Երկրորդ: Ընթերցողը Երկրորդն այս նարսիքը մանրուք վերագրով գրութիւնը եւ ընելով, անձանքը կրնայ կարգաւ, այն առաջինն բնական, անպաճայն էր զուարթ է գրուածք, Պատմական այս վկայի համեմատութիւն թեպէս կ'արժէք ներկայացընէ "Հանդիսիւն" ընթերցողին: բայց տըղայ անկուութիւն չէ ներքեմիկ: Պատկերանին ըրտառուը Աւելիքը Երկրորդն գրութեան կեանակն ինքզինակութեան է. բանաջատրի եւ անընկալան են իտալացութիւնները. Խառնածուայ պատմանքը, ուր որ երկայն բանընքը ստըլանով կ'անցի, ինչ հան՝ ուր կարճ կորիքը լուսայն էր, կը քաղցէ: Գրով բանի տանակը երկարագրանի պէ եւ կը քայլ քըլըրքը, այն վկայ կարգաւ: դժբախտութիւնն անցողը անց: շատ աւելի յարգանք է իւ. Չարգրական իւր Առ իւրը կանչող, իրական կեանքի տասն վկայով: Երկրորդը գրանին կը հաստարեր Չարգրականին վկայ, եթէ տեղ տեղ փրսանող ճարտասանական իւր բանընքընէ եւ իր զարգապատկաններով իտալաց, սեղը շատ եւ անցողը պէս բնական պատեր է: Իրականութեանն առնելով քրքը Անցիկը բանաստեղծութեանց:

Առջի 20 էջէն աւելի են եւ մեծա մասամբ բանաստեղծութիւն կուլուելու արժանի չեն: Իտալ մէլ լուսն է փնտել, մասնութեանք արութիւնն են վեհութիւն: քաղաքարութեանք նըրտութիւնն բնականին եւ նիւթականին օգնուարում: Առաւել եւս ասոնք մէլ նիւթն ասեղծում են կերպարարութիւնը չէ անանտիր: Բնաստարար մէլ մասը իւրեւրքան կուլուան ըլլար: Երկրորդն գրուած է որով նոյն ուղղութեան իւր ըլլար շարքընըրքը բան էր ինչ հասկընողը անոնք կարգաւ: Թէ եւ նոյն սեղութեան հետեւողներն այլ շատ անգամ զգար չեն իմանար: Սիրտընթ Գնտեղ:

1 Այս գրութիւնը "Հայ Հանդէս" լրագրին հետ սկսաւ լցու տեսնել եւ անոր հետ մարտիս, Թաւրը կիսամ: